

Asia C-907/19

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

11.12.2019

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Bundesfinanzhof (Saksa)

Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen tekemispäivä:

5.9.2019

Kantaja ja Revision-menettelyn valittaja:

Q-GmbH

Vastaaja ja Revision-menettelyn vastapuoli:

Finanzamt Z

BUNDESFINANZHOF

VÄLIPÄÄTÖS

Asiassa

Q-GmbH

kantajana ja Revision-menettelyn valittajana

[– –]

vastaan

Finanzamt Z

vastaajana ja Revision-menettelyn vastapuolena

jossa on kyse vuoden 2011 liikevaihtoverosta

Bundesfinanzhofin V jaosto

on päättänyt 5.9.2019 seuraavaa:

Päätösosa

I Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään seuraava ennakkoratkaisukysymys:

Onko kyseessä yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY 135 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu verosta vapautettu vakuutus- ja jälleenvakuutustoimintoihin liittyvä vakuutuksenvälittäjän ja vakuutusasiamiehen palvelujen suoritus [alkup. s. 2], jos verovelvollinen, joka harjoittaa vakuutusyhtiön lukuun välitystoimintaa, asettaa välittämänsä vakuutustuotteen myös kyseisen vakuutusyhtiön käyttöön?

II. Asian käsittelyä lykätään, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on antanut asiassa ratkaisun.

Perustelut

I.

- 1 Kantajana ja Revision-menettelyn valittajana (jäljempänä kantaja) oleva Q-GmbH on Q-GmbH & Co KG:n yleisseuraaja, ja Q-GmbH & Co KG puolestaan oli Q-GmbH:n yleisseuraaja.
- 2 Q-GmbH oli tehnyt vuonna 2009 yleisistä verosäännöksistä annetun lain (Abgabenordnung) 89 §:n 2 momentin nojalla hakemuksen sitovan ennakkopäätöksen antamiseksi sellaisten palvelujen suoritusten, jotka liittyvät kolmansien tekemistä rikoksista (esimerkiksi sieppauksista tai merirosvouksesta) aiheutuvia erityisiä riskejä koskevan vakuutussuojan välittämiseen, liikevaihtoverolain (Umsatzsteuergesetz, jäljempänä UStG) 4 §:n 11 kohdan mukaisesta verottomuudesta ja liittänyt hakemukseen sopimusehdotuksen. Sopimusehdotuksen mukaan tarkoitus oli
 - välittää vakuutuksia
 - myöntää lisenssi vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja
 - suorittaa muita palvelujen suorituksia vakuutussopimusten täytäntöönpanemiseksi (sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyviä suorituksia).
- 3 Näistä palvelujen suorituksista vastaaja ja Revision-menettelyn vastapuoli (Finanzamt, jäljempänä FA) piti 18.1.2010 antamassaan sitovassa ennakkopäätöksessä
 - verosta vapautettuna ainoastaan vakuutusten välittämistä, kun taas

- lisenssien myöntäminen vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja
- muut vakuutus sopimusten täytäntöönpanoon liittyvät palvelujen suoritukset, kuten hinnoittelutyökälun avulla tehtävä riskinarviointi, sopimuksen hallinnointi, vakuutusmaksujen periminen, vahingonselvitystoiminta ja yleiset tukipalvelut (sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyviä suorituksia), olivat FA:n mukaan

veronalaisia palvelujen suorituksia. FA kiisti yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen olemassaolon, koska yksittäiset suoritukset ovat luonteeltaan itsenäisiä. **[alkup. s. 3]**

4 Riidanalaisena vuonna 2011 Q-GmbH kehitti ja markkinoi moninkertaisena vakuutusasiamiehenä ("Assekuradeur") erityisesti vakuutustuotteen, jolla vakuutettiin aluksia ja niiden miehistöjä merirosvouksen varalta Adeninlahden kautta kuljettaessa.

- F-Versicherungs-AG-vakuutusyhtiön (jäljempänä F) kanssa tehdyn vakuutusasiamiessopimuksen 1 §:n 1 momentin mukaan Q-GmbH välitti vakuutuksenantajan puolesta vakuutuksenantajan ja -ottajan välisiä vakuutus sopimuksia. Näiden vakuutus sopimusten kohteena oli sopimuksen 1 §:n mukaan vakuutussuoja erityisten riskien ("Special Risks") varalta.
- Sopimuksen 1 §:n 2 momentin mukaan Q-GmbH asetti vakuutuksenantajan käyttöön vakuutustuotteita sopimuksen liitteenä olevan sanamuodon mukaisesti vakuutus kirjojen laatimiseksi vakuutuksenantajan nimissä. Vakuutustuotteiden käyttöön asettaminen tapahtui antamalla käyttöoikeus, joka ei ole yksinomainen ("lisenssi").
- Sopimuksen 1 §:n 3 momentin mukaan Q-GmbH:n oli suoritettava sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyviä palvelujen suorituksia, kuten vakuutustuotteen mukauttaminen, hinnoittelutyökälun avulla tehtävä riskinarviointi, sopimuksen hallinnointi, kuumen linjan käyttöönotto kriisitilanteita varten, korvausvaatimusten hoito, markkinointikoulutus ja kriisinhoitajien käyttöön antaminen.

5 Sopimuksen 2 §:n 1 momentin mukaan vakuutuksenantajan oli maksettava päivittäisten toimintamenojen kattamiseksi 24 kuukauden ajalta 1.1.2010 alkaen kuukausittainen välityspalkkion ennakko, jonka määrä oli 30 000 euroa. Lisäksi vakuutuksenantajan oli maksettava palkkio, jonka määrä oli 22,5 prosenttia jokaisen vakuutuksenantajan myöntämän Special-Risks-vakuutuksen nettoarvosta. Velvollisuutta maksaa välityspalkkio sovellettiin siitä riippumatta, tekikö vakuutus sopimuksen vakuutusasiemies, vakuutuksenantaja vai kolmas osapuoli. Sopimuksen 2 §:n 5 momentin mukaan välityspalkkiosaatavat oli laskutettava vakuutuksenantajalta tämän maksaman ennakon määrää lukuun ottamatta. Sopimuksen voimassaolon päättyessä vakuutusasiamiehen oli maksettava takaisin mahdollinen määrä, jolla toimintamenot alittivat maksetun ennakon, ja tämä takaisinmaksuvelvoite rajoittui 240 000 euroon. Sopimukseen tehdyn lisäyksen

mukaan vakuutuksenantajan oli maksettava päivittäisten toimintamenojen kattamiseksi kesäkuulta 2011 joulukuuhun 2012 kuukausittainen välityspalkkion ennakko, jonka määrä oli 7 500 euroa.

- 6 Q-GmbH jätti 27.8.2012 vuotta 2011 koskevan liikevaihtoveroilmoituksen, jossa se väitti, että sen suorittamat palvelut on kokonaisuudessaan vapautettu verosta UStG:n 4 §:n 11 kohdan nojalla. **[alkup. s. 4]** Ilmoitukseen liittämässään kirjeessä se viittasi tältä osin poikkeavaan, 18.1.2010 annettuun sitovaan ennakkopäätökseen.
- 7 Liikevaihtoverotarkastuksen jälkeen FA katsoi 18.1.2010 annetun sitovan ennakkopäätöksen mukaisesti, ettei kyseessä ole yksi ainoa suoritus ja että ainoastaan vakuutusten välittämisestä koostuva suora toiminta on vapautettu verosta UStG:n 4 §:n 11 kohdan nojalla. Lisenssien luovutukseen sovelletaan UStG:n 12 §:n 2 momentin 7 kohdan c alakohdan mukaista alennettua verokantaa, kun taas muihin sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyviin palvelujen suorituksiin on sovellettava tavanomaista verokantaa. FA:n mukaan maksetusta kokonaispalkkiosta 67 prosenttia koostuu vakuutusten välitystoiminnasta ja on vapautettu verosta, 25 prosenttia koostuu lisenssien myöntämisestä, johon sovelletaan alennettua verokantaa, ja loput 8 prosenttia koostuvat hallinnollisista suorituksista, joihin sovelletaan tavanomaista verokantaa. Tämä jako perustui arvioon, jossa otettiin huomioon henkilöstön työaikaseuranta. Siinä otettiin huomioon myös ostoihin sisältyvän veron määrät. Kantajan 4.11.2013 annetusta liikevaihtoveropäätöksestä tekemä oikaisuvaatimus ja sen jälkeen Finanzgerichtissä (verotuomioistuin, Saksa) (jäljempänä FG) nostama kanne hylättiin.
- 8 [– –] FG:n tuomion mukaan 4.11.2013 annetussa verotuspäätöksessä vahvistettu verovelvollisuus on yhteensopiva UStG:n 4 §:n 11 kohdan kanssa, jota on tulkittava yhteisestä arvonnäköalajärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (jäljempänä arvonnäköaladirektiivi) 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti ja ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen (jäljempänä unionin tuomioistuin) ja Bundesfinanzhofin oikeuskäytäntö. Kantaja on tehnyt merkittävässä määrin palvelujen suorituksia, jotka eivät kuuluneet vakuutuksenvälittäjän tai vakuutusasiamiehen olennaisiin toimintoihin ja jotka – FA:n näkemyksestä poiketen – ovat osa yhtä ainoaa suoritusta. Tämä suoritus on FG:n mukaan – samoin FA:n näkemyksestä poiketen – kokonaisuudessaan veronalainen. Toiminnan painopisteenä ja siten koko suoritukselle leimaa antavana pääasiallisena osatekijänä on ollut uusien vakuutustuotteiden kehittäminen, jotta näin mahdollistetaan vakuutusten myyminen. On kehitetty vakuutustuotteiden ehtoja ottaen huomioon sääntelyssä asetetut vaatimukset. FG:n mukaan tämä vastaa pohjimmiltaan vakuutuksenantajan toimintaa, joskaan siinä ei myönnetä vakuutussuojaa, joten kyse ei ole UStG:n 4 §:n 10 kohdan mukaisesta verosta vapauttamisesta. Palkkio-oikeuden osalta ei ole merkitystä sillä, kuka on toiminut välittäjänä sopimuksen tekemisessä. Palkkio välitystoiminnasta ei sitä vastoin tule kyseeseen, kun kyse on sopimuksista, jotka vakuutuksenantajana on tehnyt ilman välittäjää tai käyttämällä

välittäjänä kolmansia. Palkkion luonteesta seuraa, että vakuutuksenantajan näkökulmasta kyse oli käyttömahdollisuuden saamisesta vakuutustuotteeseen [alkup. s. 5], jotta tuotetta voidaan myydä – olipa myyjä sitten kuka tahansa. Tätä tukee myös käyttöoikeuden, joka ei ole yksinomainen, myöntäminen (”lisenssi”). Lisäksi 240 000 euroon rajoittuvan takaisinmaksuvelvollisuuden myötä on sovittu 480 000 euron vähimmäishinnasta Special-Risks-vakuutusten käyttömahdollisuuden kehittämisestä ja myöntämisestä. Näin korkeaa vähimmäishintaa ei ole FG:n mukaan vahvistettu pelkästään välittäjän sitoumuksesta välittää vakuutuksia. Siten verovelvollisuutta on pidettävä laajempaan kuin FA on katsonut. Kannemenettelyssä on kuitenkin otettava huomioon reformatio in peius -kielto.

- 9 FG:n tuomion tiedoksi antamisen jälkeen FA teki 17.11.2017 liikevaihtoveroa koskevan muutospäätöksen, joka johti verovelvolliselle ankarampiin verotusseuraamuksiin ja jossa riidanalaisena vuonna suoritettuja palvelujen suorituksia pidettiin nyt kokonaisuudessaan veronalaisina.
- 10 Kantaja riitauttaa Revision-valituksessaan FG:n tuomion.

II.

- 11 Jaosto esittää unionin tuomioistuimelle päätösosassa muotoillun tulkintakysymyksen ja lykkää asian käsittelyä siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin antaa ratkaisunsa.

12 1. Asiaa koskevat oikeussäännöt

13 a) Unionin oikeus

Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on vapautettava verosta vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnat, mukaan lukien näihin liiketoimiin liittyvät vakuutusvälittäjän ja vakuutusasiamiehen palvelujen suoritukset.

14 b) Kansallinen oikeus

UStG:n 4 §:n 11 kohdan mukaan asuntorahaston edustajan, vakuutusasiamiehen ja vakuutusvälittäjän toiminnasta saatava liikevaihto on vapautettu verosta.

- 15 Sen lisäksi UStG:n 4 §:n 10 kohdassa säädetään vakuutusliiketoimien erityisestä verovapaudesta, jota ei sovelleta käsiteltävässä asiassa.

16 2. Alustavat huomautukset ennakkoratkaisukysymyksestä

17 a) Yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen verottaminen

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ”yhdestä ainoasta suorituksesta, joka muodostuu kahdesta erillisestä [alkup. s. 6] osatekijästä, joista toinen on pääasiallinen ja toinen liitännäinen ja joihin sovellettaisiin eri

arvonlisäverokantoja, jos ne tarjottaisiin erillisinä palveluina, on kannettava vero tähän yhteen ainoaan suoritukseen sovellettavan, sen pääasiallisen osatekijän perusteella määritettävän yhden ainoan arvonlisäverokannan mukaan, ja näin on myös silloin, kun kuluttajan tästä suorituksesta maksaman kokonaishinnan muodostavien molempien osatekijöiden hinta voidaan yksilöidä” (tuomio 18.1.2018, Stadion Amsterdam, C-463/16, EU:C:2018:22, tuomiolauselma).

18 Jaosto tekee tästä seuraavat kaksi päätelmää:

Ensinnäkin yhtenä kokonaisuutena pidettävään suoritukseen ei sovelleta sen osatekijöiden mukaisesti eri verokantoja vaan ainoastaan yhtä verokantaa. Toiseksi tällaisen kokonaisuuden – siten yhtenäisesti suoritettava – verotus määräytyy sen pääasiallisen osatekijän mukaan.

19 b) **Arviointi käsiteltävässä asiassa**

aa) Käsiteltävässä asiassa on kyse suorituksesta, joka koostuu useista osatekijöistä. Ne ovat

- vakuutusten välittäminen,
- lisenssien myöntäminen vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja
- sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyvät palvelujen suoritukset.

20 Kuten FG on perustellusti katsonut, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti näissä toiminnoissa on kyseessä yksi ainoa suoritus, jonka pääasiallisen osatekijän muodostaa lisenssien myöntäminen vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja jossa muut osatekijät, jotka koostuvat vakuutusten välittämisestä ja sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyvistä palvelujen suorituksista, ovat ainoastaan liitännäisiä suorituksia. Tämä ilmenee jo siitä, ettei vakuutusten välitystoimintaa olisi harjoitettu ilman lisenssien myöntämistä ja että kantajalle oli luvattu palkkio-oikeus myös siinä tapauksessa, että kolmannet osapuolet välittävät vakuutuksia myönnetyn lisenssin perusteella, eikä tässä yhteydessä ollut merkitystä sillä, tapahtuiko tällaista välittämistä tosiasiallisesti myöhemmin.

21 bb) Tämän perusteella kantajan palvelujen suoritukset olisivat kokonaisuudessaan veronalaisia. Samalla tavalla kuin yhteen ainoaan suoritukseen sovellettavan verokannan (ks. edellä II.2.a) osalta, myös yhden ainoan suorituksen vapauttamisesta verosta voidaan näet päättää ainoastaan yhtenäisesti, ja verokannan määrittämisen (ks. edellä II.2.a) tapaan tämä määräytyy pääasiallisen osatekijän perusteella. Pääasiallisen osatekijän muodostaa lisenssien myöntäminen vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten. Tätä palvelujen suoritusta sellaisenaan ei ole vapautettu verosta arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan [alkup. s. 7] a alakohdan nojalla, koska vakuutustuotteen käyttöön asettaminen kuuluu vakuutusyhtiön aineellisiin toimiin, joita ei tämän säännöksen

mukaan vapauteta verosta silloin, kun ne on ulkoistettu kolmansille (unionin tuomioistuimen tuomio 3.3.2005, Arthur Andersen, C-472/03, EU:C:2005:135, 32 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Tämä pätee lisäksi yhtä lailla sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyviin liitännäisiin palvelujen suorituksiin.

- 22 Jaosto on kuitenkin epävarma, onko tämä tulkinta oikea, kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen 17.3.2016 antama tuomio *Aspiro* (C-40/15, EU:C:2016:172), ja pyytää siksi vastausta ennakkoratkaisukysymykseen, jota käsitellään jäljempänä.

23 3. Ennakkoratkaisukysymys

24 a) Unionin tuomioistuimen tuomio *Aspiro*

Unionin tuomioistuimen 17.3.2016 antaman tuomion *Aspiro* (C-40/15, EU:C:2016:172, 37 kohta) mukaan arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen verovapaus edellyttää, että palvelun suorittajan on ensinnäkin oltava yhteydessä sekä vakuutusenantajaan että vakuutettuun ja että toiminnan on toiseksi katettava vakuutusasiamiehen tehtävän olennaiset seikat, joihin kuuluvat esimerkiksi potentiaalisten asiakkaiden etsiminen ja näiden saattaminen yhteen vakuutusenantajan kanssa. Vahingonselvityspalvelut, jotka kolmas suorittaa vakuutusyrityksen nimissä ja tämän lukuun, eivät siksi kuulu kyseisessä säännöksessä säädetyn vapautuksen soveltamisalaan (tuomio 17.3.2016, *Aspiro*, C-40/15, EU:C:2016:172, tuomiolauselma). Tällainen toiminta ei liity mitenkään potentiaalisten asiakkaiden etsimiseen ja näiden saattamiseen yhteen vakuutusenantajan kanssa vakuutus sopimusten tekemiseksi, mitä vapautus edellyttää (tuomio 17.3.2016, *Aspiro*, C-40/15, EU:C:2016:172, 40 kohta).

25 b) Erot unionin tuomioistuimen tuomioon *Aspiro*

Käsiteltävä asia eroaa asiasta *Aspiro* siten, että verovelvollisen toiminta asiassa *Aspiro* rajoittui vahinkojen selvittämiseen ja verovelvollinen harjoitti siten yksinomaan veronalaista toimintaa. Käsiteltävässä asiassa kantaja harjoitti sitä vastoin itsenäisesti tarkasteltuina – ilman että kyseessä on yksi ainoa suoritus – erilaisia toimintoja.

- Veronalaisiin toimintoihin kuuluivat lisenssien myöntäminen vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyvät palvelujen suoritukset.
- Sen lisäksi kantaja harjoitti kuitenkin myös vakuutusten välitystoimintaa, joka olisi itsenäisesti tarkasteltuna arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla vapautettava verosta [alkup. s. 8].

26 c) Ennakkoratkaisukysymyksen kohde

- 27 Jaosto pitää tarpeellisena, että unionin tuomioistuin selventää, mikä merkitys arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdalla on yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen vapauttamiselle verosta.
- 28 aa) Yleisten periaatteiden mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen verottaminen on ratkaistava yhtenäisesti ja sen pääasiallisen osatekijän perusteella (ks. edellä II.2.a). Tällainen yhtenäinen suoritus on siten kokonaisuudessaan joko vapautettu verosta tai veronalainen, ja tällaisen suorituksen verovapaus edellyttää, että sen pääasiallinen osatekijä täyttää vapautuksen tunnusmerkistön vaatimukset. Tämän perusteella olisi katsottava, että kantajan suorittamat palvelujen suoritukset ovat kokonaisuudessaan veronalaisia, koska sen toiminnan pääasiallisen osatekijän muodostaa vakuutustuotteen luovutus eikä vakuutusten välittäminen (ks. edellä II.2.b).
- 29 bb) Jaosto on kuitenkin epävarma, päteekö tämä myös arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiseen verovapautukseen, kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen 17.3.2016 antama tuomio *Aspiro* (C-40/15, EU:C:2016:172). Mainittu unionin tuomioistuimen tuomio voitaisiin ymmärtää siten, että yhtenä kokonaisuutena pidettävä suoritus on vapautettu verosta myös silloin, kun ainoastaan liitännäinen suoritus (osatekijä) täyttää vapautuksen tunnusmerkistön vaatimukset.
- 30 Siten herää kysymys, onko yhtenä kokonaisuutena pidettävä suoritus, joka koostuu
- vakuutusten välittämisestä,
 - lisenssien myöntämisestä vakuutustuotteen käyttöön asettamista varten ja
 - sopimuksen täytäntöönpanoon, vahingonselvitystoiminta mukaan luettuna, liittyvistä palvelujen suorituksista,
- kokonaisuudessaan vapautettu verosta, vaikka ainoastaan liitännäinen suoritus (vakuutusten välittäminen) olisi itsenäisesti tarkasteltuna vapautettu verosta, mutta tämä liitännäinen suoritus liittyy suoraan muihin palvelujen suorituksiin, joilla myötävaikutetaan vakuutusyrityksen olennaisiin toimintoihin. Vakuutusasiamiehen tehtäväkuva laajenee näin entisestään, kun otetaan huomioon suurempi vakuutettava riski.
- 31 4. Ennakkoratkaisukysymyksen merkityksellisyys asian ratkaisemisen kannalta**
- 32 Jos yhtenä kokonaisuutena pidettävän suorituksen arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaiseen verovapauteen riittää se, että ainoastaan yksi liitännäinen suoritus on kyseisen säännöksen nojalla vapautettu verosta, [alkup. s. 9] FG:n tuomio on kumottava ja kanne on hyväksyttävä. Muussa tapauksessa FG on hylännyt kanteen perustellusti.

33 Muilta osin käsiteltävässä asiassa ei ole kyse 18.1.2010 annetun sitovan tiedon sitovuudesta, koska FG ei ole ottanut sitä tarkastelunsa lähtökohdaksi.

34 5. Ennakkoratkaisupyynnön oikeusperusta

35 Ennakkoratkaisupyynnö perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklaan.

36 6. Asian käsittelyn lykkääminen

37 [–]

TYÖASIAKIRJA